

Förekomst av röstbesvär i Stockholms län

Resultat från Stockholms läns folkhälsokohort

Citera gärna Centrum för epidemiologi och samhällsmedicins rapporter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

Referera till rapporten enligt: Lyberg-Åhlander V, Fredlund P. Förekomst av röstbesvär i Stockholms län. Resultat från Stockholms läns folkhälsokohort. Stockholm: Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Region Stockholm; 2019. Rapport 2019:2.

 Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin
Box 45436, 104 31 Stockholm
ces.sls@sl.se
 Rapport 2019:2
 ISBN 978-91-87691-58-4
 Författare: Viveka Lyberg-Åhlander, Peeter Fredlund
 Layout: Viktoria Jonze

Stockholm januari 2019

Rapporten kan laddas ner från Folkhälsoguiden,
www.folkhalsoguiden.se

Förord

Att ha problem med heshet och ansträngd röst är inte bara ett socialt handikapp. Det kan dessutom innebära svårigheter att klara av arbetsuppgifter som förutsätter en klar och tydlig röst.

Tidigare studier av röstbesvär har nästan enbart genomförts på vissa yrkesgrupper och på patienter som fått en röststörningsdiagnos. Det finns väldigt få studier där man studerat hur omfattande problemet är i en totalbefolkning.

I denna rapport redovisas för första gången förekomsten av röstbesvär hos den vuxna befolkningen i Stockholms län. Författare är docent Viveka Lyberg-Åhlander vid institutionen för kliniska vetenskaper, avdelningen för logopedi, foniatri och audiologi vid Lunds universitet och statistiker Peeter Fredlund vid Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) inom Region Stockholm*.

Rapporten grundar sig på en artikel publicerad i *Journal of Voice* (1).

Cecilia Magnusson

Verksamhetschef

Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Region Stockholm, SLSO*

* Tidigare Stockholms läns landsting. Från och med 2019 har Stockholms läns landsting bytt namn till Region Stockholm.

Innehåll

Förord	3
Bakgrund	5
Metod	5
Statistisk beräkning	5
Resultat	6
Diskussion och sammanfattning	6
Referenser	11

Bakgrund

Att känna sig hes utan att samtidigt vara förkyld är vanligt. Men hur vanligt är det att ha problem med rösten så att den påverkar kommunikationen? Röstbesvär och röststörningar kan uppstå av olika orsaker: genom sjukdom, skada eller överbelastning. Besvären kan även vara medfödda. Det vanligaste är att hesheten snabbt går över men det förekommer att den antingen uppstår så ofta eller varar så länge att den drabbade får problem att kommunicera. Vissa yrkesgrupper som har rösten som huvudsakligt verktyg i sitt yrke har visat sig ha mer problem än andra (2). För dessa grupper kan röstproblem innebära att det inte är möjligt att utföra sina arbetsuppgifter. Lärare är en särskilt drabbad grupp.

Problem med rösten kan leda till kortare eller längre sjukfrånvaro eller sjukskrivning (2). Arbetsmiljön kan vara en bidragande orsak till att röststörningar uppstår eller vidmakthålls (4, 5). Trots det är det vanligt att en eventuell sjukskrivning tillskrivs en förkylning vilket i dessa fall har en helt annan grund än röststörningen.

För att kunna planera för insatser i arbetsmiljön och för insatser till särskilda grupper krävs kunskap om förekomsten av röststörningar hos den generella befolkningen. Hur vanligt det är med röststörningar i Stockholms län är dock okänt. Vår avsikt var därför att undersöka förekomsten av röststörning i frånvaro av förkylning, att undersöka vilka yrkesgrupper och i vilka åldrar röststörningar förekommer oftast och undersöka relationen till hörsel och rökning.

Metod

Efter prövning mot andra frågeformulär (6, 7) formulerades en fråga om röstbesvär: *"Blir din röst trött, ansträngd eller hes när du talar? Bortse från besvär som beror på att du är förkyld/har en luftvägsinfektion. Besvären kan variera, men försök ange ett genomsnitt."* Svaren skattades enligt följande skala:

- 1 = Nej
- 2 = Ja, i liten utsträckning
- 3 = Ja, i stor utsträckning

Frågan inkluderades i Stockholms läns hälsoenkäter 2010 (8). Enkäterna besvarades av 74 351 personer (41 650 kvinnor, 32 701 män) 18 år och äldre boende i Stockholms län. Svarefrekvensen var 64,9 procent.

Statistisk beräkning

Förekomst av röstbesvär beräknades totalt och för ålder, kön och yrke. Samband med hörsel, rökning och socioekonomisk status studerades också. För att kompensera för skevheter mellan de som svarat och hela urvalet har kalibreringsvikter från SCB använts. Detta förbättrar möjligheten att generalisera resultaten till invånarna i Stockholms län. Kalibreringsvikten räknar dessutom upp antalet svarande till antal i befolkningen.

Resultat

Förekomsten av röstbesvär i hela befolkningen beräknades till 16,9 procent. Av dessa skattade 15,5 procent *2=ja, i liten utsträckning* och 1,4 procent *3=ja, i stor utsträckning*. För män beräknades förekomsten till 15,5 procent och för kvinnor till 18 procent, 1,1 procent av männen och 1,7 procent av kvinnorna uppgav stor omfattning av röstbesvär. Vid analys av röstbesvär och ålder framkom att de högsta förekomsterna av röstbesvär fanns i de högsta åldrarna, det vill säga i gruppen över 65 år och framför allt i gruppen över 85 år, se tabell 1. Efter pensionsåldern fanns ingen könsskillnad. Sett till yrke fanns den största andelen röstbesvär i undervisande yrken och serviceyrken som framgår av tabell 2. Röstbesvär korrelerade till hörselnedsättning redovisas i tabell 3. Det fanns ett svagt samband med rökning men inget statistiskt signifikant samband med socioekonomisk status.

Diskussion och sammanfattning

Resultaten visar att röstbesvär totalt sett är vanliga, totalt 16,9 procent av befolkningen i Stockholms län är drabbade. I hela gruppen är det 1,4 procent som uppger att de har besvär med rösten i stor omfattning. Utifrån frågans formulering kan vi inte avgöra om det betyder att dessa personer har stora problem med rösten emellanåt eller om röstproblemen förekommer ofta. Vi kan belägga att besvär med rösten är vanligt förekommande i yrken där en god röstfunktion är väsentlig för att kunna utföra bärande arbetsuppgifter, till exempel i undervisning eller i arbete i call-center (9).

Två fynd är särskilt anmärkningsvärda: kopplingen mellan röstbesvär och hörselnedsättning och kopplingen mellan ökande röstbesvär och stigande ålder. Klinisk erfarenhet visar att problem med rösten ofta hänger samman med problem med hörsel men det har endast visats i begränsade grupper tidigare (10). Att röstbesvär ökar med stigande ålder framgår också tydligt i våra resultat vilket är viktig kunskap i vård och omsorg av äldre.

Sammanfattningsvis vill vi med studien framhålla att röstbesvär bör tas på allvar av arbets- och vårdgivare och försäkringskassa. Inte minst är det angeläget med en ökad medvetenhet om att kommunikationssituationen i stort kan underlättas om röstproblem hanteras. Förutsättningarna för god talarkomfort bör också tas i beaktande vid till exempel design av utrymmen där talad kommunikation ska ske (11).

Tabell 1. Förekomst av röstbesvär i olika grad i olika åldersgrupper för män och kvinnor.

Röstbesvär:	Män		Kvinnor	
	I liten utsträckning (%)	I stor utsträckning (%)	I liten utsträckning (%)	I stor utsträckning (%)
Total:	14,4	1,1	16,3	1,7
18-24 år	7,5	0,4	11,4	1,0
25-44 år	9,3	0,5	12,8	1,2
45-64 år	13,4	1,2	16,4	1,7
65-84 år	20,2	1,5	19,7	2,0
85- år	31,5	3,6	31,0	4,7

Tabell 2. Förekomst av röstbesvär fördelat på yrkeskategorier enligt Svensk standard för yrkesklassificering (SSYK 96) på 2-siffernivå. Andel i procent med konfidensintervall och skattat antal i befolkningen.

	Andel %	KI 95% undre	KI 95% övre	Antal svarande	Antal i befolkningen
Annat hantverksarbete	23,9	15,7	32,2	174	5 404
Lärararbete som kräver kortare högskoleutbildning	21,9	18,2	25,5	1 173	20 221
Lärararbete inom universitet, gymnasie- och grundskola	19,3	17,1	21,5	2 202	40 888
Servicearbete utan krav på särskild yrkesutbildning	18,8	15,9	21,7	1 116	39 218
Service-, omsorgs- och säkerhetsarbete	18,4	17,1	19,8	5 622	154 518
Transport- och maskinförararbete	17,8	15,1	20,6	1 221	36 349
Finmekaniskt och grafiskt hantverk, konsthantverk mm	17,2	8,0	26,4	150	4 161
Politiskt arbete mm	17,1	4,5	29,7	47	797
Kontorsarbete mm	16,7	15,0	18,4	3 270	78 907
Kundservicearbete	16,7	13,4	19,9	1 025	30 416
Maskinoperatörs- och monteringsarbete	16,0	12,3	19,6	612	17 696
Annat arbete utan krav på särskild yrkesutbildning	15,1	8,0	22,2	146	5 113
Försäljningsarbete inom detaljhandel mm	14,5	12,0	17,0	1 618	54 222
Annat arbete som kräver kortare högskoleutbildning	13,9	12,7	15,1	6 252	138 843
Annat arbete som kräver teoretisk specialistkompetens	13,7	12,5	14,9	5 416	112 621
Arbete inom jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	12,3	7,1	17,5	286	7 806

Ledningsarbete i stora och medelstora företag, myndigheter mm	12,0	9,3	14,7	917	21 483
Arbete inom biologi, hälso- och sjukvård som kräver kortare högskoleutbildning	11,8	9,7	13,8	1 522	27 721
Ledningsarbete i mindre företag, myndigheter mm	11,7	10,0	13,5	2 389	41 787
Metallhantverk, reparatörsarbete mm	11,6	8,8	14,5	801	21 969
Tekniker- och ingenjörsarbete mm	11,6	9,7	13,5	2 361	54 126
Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens inom biologi, hälso- och sjukvård	11,5	9,0	14,0	1 230	20 807
Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens inom teknik och datavetenskap mm	10,9	9,6	12,2	3 275	74 124
Arbete inom lantbruk mm utan krav på särskild yrkesutbildning	10,5	0,0	31,0	8	231
Gruv-, bygg- och anläggningsarbete	9,9	8,0	11,9	1 763	48 375
Processoperatörsarbete	6,4	0,4	12,5	94	2 037
Uppgift saknas	16,7	15,4	18,0	5 427	208 928

Tabell 3. Svar på fråga om hörsel och hörselnedsättningar i jämförelse med svar på fråga om röstbesvär. Antal, procentandel och konfidensintervall för 70 405 svarande.

Hörselnivå	Variabel	Grad	Antal	%	95% KI för Medelvärde
Hör inte alls	Hes	Liten	2 143	22,6	21,4 – 23,8
		Stor	259	2,9	2,4 – 3,4
		Inga besvär	6 990	74,5	73,2 – 75,7
Bär hörselhjälpmedel	Hes	Liten	708	25,8	23,6 – 28,1
		Stor	69	2,9	1,9 – 3,8
		Inga besvär	2 133	71,2	68,8 – 73,5
Normal hörsel	Hes	Liten	8 077	13,9	13,5 – 14,3
		Stor	696	1,4	1,2 – 1,6
		Inga besvär	49 330	84,7	84,3 – 85,1

Referenser

1. Lyberg-Åhlander V, Rydell R, Fredlund P, Magnusson C, Wilén S. Prevalence of Voice Disorders in the General Population, Based on the Stockholm Public Health Cohort. *J Voice* 2018 Aug 17. doi: 10.1016/j.jvoice. 2018.07.007.
2. Fritzell B. Voice disorders and occupation. *Log Phon Voc.* 1996;7–12.
3. Roy N, Merrill RM, Gray SD, Smith EM. Voice disorders in the general population: prevalence, risk factors, and occupational impact. *Laryngoscope.* 2005;115:1988–1995.
4. Lyberg Åhlander V, Rydell R, Löfqvist A. Speaker's comfort in teaching environments: voice problems in Swedish teaching staff. *J Voice.* 2011;25:430–440.
5. Cantor Cutiva, L.C. and A. Burdorf, Factors associated with voice-related quality of life among teachers with voice complaints. *J Commun Disord,* 2014. **52**: p. 134–42.
6. Simberg S, Laine A, Sala E, Ronnema AM. Prevalence of voice disorders among future teachers. *J Voice.* 2000;14:231–235.
7. Ohlsson AC, Dotevall H. Voice handicap index in Swedish. *Log Phon Voc.* 2009;34:1–7.
8. Svensson A, Fredlund P, Laflamme L, Hallqvist J, Alfredsson L, Ekblom A, Feychting M, Forsberg B., Pedersen N, Vågerö D, Magnusson C. Cohort Profile: The Stockholm Public Health Cohort. *Int J Epidemiol.* 2013;42:1263–1272.
9. Jones K, Sigmon J, Hock L, Nelson E, Sullivan M, Ogren F. Prevalence and risk factors for voice problems among telemarketers. *Arch Otolaryngol Head Neck Surg.* 2002;128:571 – 577.
10. Aghadoost O, Moradi N, Dabirmoghaddam P, Aghadoost A, Naderifar E, Dehbokri SM. Voice Handicap Index in Persian Speakers with Various Severities of Hearing Loss. *Folia Phoniatr Logop.* 2016;68:211–215.
11. Brunskog, J., Lyberg Ahlander, V., Lofqvist, A., Pelegrin Garcia, D., & Rydell, R. (2011). *Final report of the project Speakers' Comfort and Voice Disorders in Classrooms. [Elektronisk resurs]:* Lund : Sound Environment Center at Lund University, 2011.

ISBN 978-91-87691-58-4

**Centrum för epidemiologi
och samhällsmedicin**

STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING